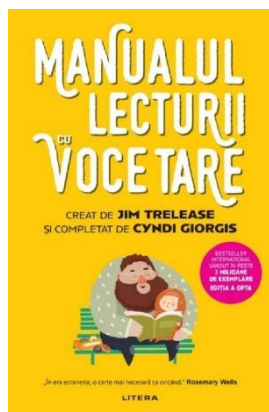

Jim Trelease, Cyndi Giorgis, MANUALUL LECTURII CU VOCE TARE, București, Litera, 2022, 368 p.

Recenzat de DIANA ANCA POP
Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj
diana.pop@bjc.ro

La editura Litera a apărut, în anul 2022, *Manualul lecturii cu voce tare*, creat de Jim Trelease și completat de Cyndi Giorgis. Ajuns la cea de-a opta ediție, acest ghid de referință pentru promovarea lecturii și a literației a cunoscut succesul internațional încă de la prima apariție, în anul 1982, la editura americană Penguin. Dar o primă lucrare a lui Jim Trelease având același titlu, *The Read-Aloud Handbook*, a fost tipărită pe cont propriu de autor, în anul 1979, sub forma unei broșuri destinate părinților, educatorilor și profesorilor, în vederea conștientizării acestora asupra beneficiilor lecturii cu voce tare și a rolului important al acestei practici în creșterea nivelului de plăcere asociat cititului, în dezvoltarea intelectuală, emoțională și socială a copiilor și în formarea lor ca cititori pe tot parcursul vieții. Ediția de față, a cărei traducere a fost realizată de Ioana Diaconu, constituie prima apariție în limba română a *Manualului lecturii cu voce tare*, lucru îmbucurător pentru întreaga comunitate angajată în procesul de literație și în creșterea cititorilor de plăcere. În anul 2013, Jim Trelease publica cea de-a șaptea ediție a volumului său devenit bestseller, urmând ca, în anul 2019, să o delege pe Cyndi Giorgis drept coautoare, pentru a aduce la zi conținutul cărții în lumina ultimelor studii din domeniul educației, a tendințelor actuale în ceea ce privește lectura în familie și la școală,

sub impactul noilor tehnologii, care au dus la o lărgire a literației înspre alfabetizarea vizuală și digitală.

Prezentul *Manual al lecturii cu voce tare* respectă structura ediției anterioare, fiind alcătuit dintr-o secțiune teoretică, ce avansează argumente în favoarea lecturii cu voce tare, fundamentate pe studii și povești desprinse din experiența personală a autorilor, între care se regăsesc și exemple de bună practică educațională prezentate de învățători sau profesori care au introdus în programul zilnic lectura cu voce tare, și o secțiune aplicativă, constând într-o selecție de cărți recomandate pentru a fi citite cu voce tare, clasificate în funcție de gen și în funcție de grupa de vârstă a ascultătorului. Ambele secțiuni aduc elemente de noutate în raport cu ediția din 2013. În mod firesc, sunt incluse și titluri publicate în decursul celor șase ani care despart cele două ediții. La nivel teoretic sunt abordate trei linii noi de discuție: cultivarea cititului independent sau a „citatului în gând într-un ritm susținut” (*sustained silent reading*, abreviat SSR), evoluția formatului cărții, de la materialele tipărite la materialele electronice, și explorarea cărții ca întreg, de la lectura textului la lectura ilustrațiilor.

Ideea lui Jim Trelease de a scrie un *Manual al lecturii cu voce tare* a luat naștere într-un moment revelator, care a adus într-un punct de confluență experiența sa personală, emoțională chiar, ca cititor ce duce mai departe, pe filieră paternă, pasiunea lecturii cu voce tare, și experiența profesională, în calitate de jurnalist și voluntar la

clasele a șasea. Tată a doi copii, Jim le citea în fiecare seară dintr-un singur motiv, aparent banal, dar suficient de puternic pentru a-l determina să creadă în eficiența acestei practici oriunde și oricând: și tatăl său îi citise atunci când era copil. El a observat că lectura cu voce tare face ca cititul să devină o plăcere pentru copil. A descoperit studii care atestau deja acest fapt, însă ele prezentau dezavantajul de a se adresa, într-un limbaj academic, mai degrabă specialiștilor în domeniu decât persoanelor implicate efectiv în educația copiilor: părinți și bunici, cadre didactice, bibliotecari. *Manualul lecturii cu voce tare* este scris într-un stil accesibil, cu empatie, căldură, expresivitate, pe alocuri chiar și cu umor, oferind multiple exemple din cotidian pentru a ilustra și valida beneficiile lecturii cu voce tare.

Proiectul lui Jim Trelease de a-i motiva pe adulți să le citească copiilor a avut un impact măsurabil la nivelul sistemului de învățământ american. În 1983, Departamentul pentru Educație al SUA a înființat o Comisie pentru Lectură care să analizeze modul în care deprinderile de lectură se reflectă în rezultatele școlare. Doi ani mai târziu, Comisia a publicat raportul *Becoming a Nation of Readers* („Să devenim o națiune de cititori”), care susținea valorile educaționale ale cititului cu voce tare și încuraja continuarea acestei practici pe tot parcursul școlarizării, atât în familie, cât și în clasă. Mai mult decât atât, mesajul transmis de Jim Trelease în cartea sa a trecut granițele Americii, având o rezonanță puternică asupra învățământului japonez, unde principiul „citatului în gând într-un ritm susținut” a fost adoptat de peste 3000 de școli primare și gimnaziale, dar și asupra unei țări europene precum Polonia, unde, începând cu anul 2001, se desfășoară campania *All of Poland Reads to Kids* („Întreaga Polonie citește copiilor”) care, numai în primii șase ani de la

lansare, a reușit să mobilizeze în jur de 1400 de școli pentru a introduce lectura cu voce tare în programul zilnic¹. Instituirea, în anul 2010, a Zilei Internaționale a Cititului cu Voce Tare de către Asociația LitWorld este încă un ecou al misiunii începute de Jim Trelease cu treizeci de ani în urmă. Din 1983 și până în 2008, Jim Trelease s-a dedicat acțiunilor de tip *advocacy* pentru a sprijini comunitățile să facă din lectura cu voce tare o prioritate permanentă și un pivot al educației de calitate, susținând numeroase lecturi publice, seminarii, conferințe și ateliere de care au beneficiat părinți, profesori, bibliotecari, și implicit copii din întreaga țară.²

Cyndi Giorgis a primit misiunea de a revizui și completa viitoarele ediții ale *Manualului lecturii cu voce tare* în virtutea unei afinități în ceea ce privește obiectivele educaționale cărora se dedică. Autoarea se prezintă ca fiind de formație dascăl. A fost învățătoare și bibliotecar școlar, iar în prezent este profesor de literatură pentru copii și tineret la Universitatea din Arizona și se ocupă de pregătirea personalului didactic. Este totodată un recunoscut și premiat specialist în literație, speaker, consultant, și a făcut parte din multiple comisii de decernare a premiilor literare, inclusiv a Medaliei Newbery și a Medaliei Caldecott, două dintre cele mai prestigioase distincții acordate anual în America, de către Asociația pentru Serviciul Bibliotecii pentru Copii, unui autor, respectiv ilustrator de cărți pentru copii.³

În cuprinsul cărții, în lipsa unei confruntări cu edițiile anterioare, dat fiind că această ediție este singura tradusă în limba română, în rare locuri cititorul poate diferenția cu ușurință vocile autorilor. Însă ceea ce contează este unitatea de viziune și relevanța argumentelor în favoarea cititului cu voce tare și a lecturii în rândul copiilor în general.

¹ [Jim Trelease pagina web], <https://www.trelease-on-reading.com/>

² Ibid.

³ [Cyndi Giorgis pagina web], <https://www.cyndigiorgis.com/>

Premisa de la care a pornit Jim Trelease în lucrarea sa are la bază două idei interconectate: prima se referă la contribuția esențială a părinților în formarea gustului pentru lectură al copilului, în sădirea germenilor viitoarelor realizări școlare și profesionale pornind de la cultivarea timpurie a dragostei de carte; a doua are în vedere un raport de condiționalitate observat de autor la nivelul claselor de elevi, și anume faptul că plăcerea de a citi a elevilor e strâns legată de acțiunea profesorului de a le citi cu voce tare în mod regulat. Dar ce anume face ca lectura cu voce tare să aibă efecte atât de sigure și semnificative asupra formării unor cititori de cursă lungă, care să nu se poată lipsi de cărți pe tot parcursul vieții? Explicația este una de ordin psihologic: faptul că o activitate menită să dezvolte gândirea (în mod particular, vocabularul, înțelegerea, crearea de conexiuni între concepte, imaginația) și să educe inima, insuflând valori pentru viață, așa cum o face cititul, se desfășoară prin relaționare, prin comuniunea dintre cititor și ascultător, îi produce acestuia din urmă sentimente de plăcere și bucurie, cultivându-i dorința de a i se citi din nou și din nou, iar odată ce devine cititor independent, de a face din actul lecturii un obicei firesc, o rutină plăcută. Posibilitatea de a interacționa și emoția resimțită pe parcursul unor asemenea sesiuni de lectură cu voce tare, în special la nivelul relației părinte-copil, arată autorii, fac ca cititul să devină un obiect de atracție și curiozitate pentru copil: „Cititul cu voce tare e catalizatorul care-l face pe copil să citească singur.” (p. 38). Familiile și grupurile care împărtășesc povești prin intermediul lecturii cu voce tare petrec împreună momente de destindere și relaxare și își creează amintiri comune. Această practică ajută nu numai la dezvoltarea cognitivă, la construirea vocabularului și a unui bagaj de cunoștințe generale, ci și la modelarea înclinației spre lectură a copiilor. Prin simplul act de a le citi copiilor, adulții devin pentru ei modele în ceea ce privește

lectura, insuflându-le dorința de a citi ei înșiși. Și practica cititului în gând într-un ritm susținut observată la părinți îi poate încuraja pe copii să o adopte la rândul lor.

În opinia autorilor, cu cât cititul cu voce tare copiilor este inițiat mai devreme, chiar și *in utero*, cu atât cresc șansele ca ei să dobândească abilități mai bune de limbaj și un vocabular mai bogat. Statutul socio-economic al părinților poate influența disponibilitatea lor de a le citi copiilor. Vocabularul auzit e prima verigă în lanțul ascultare – vorbire – citire – scriere. În acest sens, autorii citează Studiul Hart & Risley (1996), care a arătat că, până la vârsta de patru ani, un copil care provine dintr-o familie săracă aude în medie 13 milioane de cuvinte, în timp ce un copil născut într-o familie de intelectuali aude în jur de 45 de milioane de cuvinte, cu cel puțin de trei ori mai multe. Cuvintele rare din cărți dezvoltă gândirea și limbajul într-o măsură mult mai mare decât cuvintele din conversațiile uzuale. Alți factori care contribuie la atingerea obiectivului lecturii cu voce tare în familie sunt: alcătuirea unei biblioteci; achiziționarea și punerea la dispoziție a unei varietăți de materiale tipărite, de la ziare, reviste și benzi desenate până la cărți ilustrate, romane, volume de poezii și scrieri nonficționale, alături de care se recomandă să se includă și cărți audio; vizitarea periodică a bibliotecii locale; limitarea timpului alocat vizionării programelor TV. Autorii punctează concluziile studiilor care au arătat că acei copii care petrec multe ore în fața televizorului au rezultate mai slabe la citire.

Un capitol al cărții este dedicat rolului taților în promovarea lecturii. S-a demonstrat că tații care le citesc copiilor devin modele puternice pentru aceștia în privința lecturii, iar implicarea lor în actul lecturii mărește gradul de valorizare a cărților de către copii, putându-i determina pe băieți să le plaseze cel puțin la egalitate cu sporturile.

În ceea ce privește factorii din mediul școlar care contribuie la dezvoltarea competențelor de lectură ale copiilor, autorii notează: sesiunile de lectură cu voce tare și discuțiile despre cărți inițiate în clasă; implicarea bibliotecilor școlare, prin îmbogățirea colecțiilor de documente și oferirea de programe de lectură; constituirea unei minibiblioteci a clasei; descurajarea programelor de citire computerizate, bazate pe puncte și recompense, și evitarea fișelor de completat și a întrebărilor sub formă de test, care scad plăcerea de a citi și împiedică „cititul liber voluntar” (CLV); programele de lectură din timpul verii, care previn scăderea abilităților de citire.

În capitolul dedicat impactului mediilor electronice asupra cititului, autorii susțin primatul cărților tipărite asupra ebook-urilor, invocând studiile conform cărora „micuții care citesc mai degrabă cărți tipărite decât ebook-uri înțeleg povestea mult mai bine”, iar „cu cât un copil are acces la mai multe dispozitive, cu atât mai puțin citește în general” (pp. 147-148). În contextul dotării bibliotecilor cu dispozitive și spații care susțin dezvoltarea competențelor digitale ale copiilor și tinerilor, autorii subliniază că acestea nu vor înlocui niciodată rolul bibliotecarului, atât în bibliotecile școlare, cât și în cele publice: „Școala și bibliotecarii au jucat întotdeauna un rol necesar în a-i ajuta pe elevi să-și dezvolte abilitățile de cercetare, care includ accesarea unor surse corecte și verificabile. (...) Indiferent dacă bibliotecile sunt mai degrabă pline de cărți, de ebook-uri sau de calculatoare, bibliotecarii vor continua să fie o prezență valoroasă și necesară.” (p. 134).

Peste o sută de pagini ale *Manualului lecturii cu voce tare* sunt dedicate recomandărilor de cărți pentru lectura cu voce tare, clasificate în opt categorii: *cărți fără cuvinte* (deosebit de generoase cu cititorii și precititorii, întrucât permit generarea

de idei, construcția de povești și lasă loc pentru multiple interpretări), *cărți previzibile* (încurajează participarea copilului, grație cuvintelor și frazelor repetitive), *povești în versuri cu rimă* (transformă în joc experiența limbajului), *cărți ilustrate* (complexe prin lectura dublă – a textului și a ilustrațiilor), *serii de cărți pentru cititorii începători* (care întrețin curiozitatea copiilor și îi angrenează în cititul independent), *cărți pe capitole și romane* (inclusiv romane grafice), *nonficțiune* (în care sobrietatea registrului științific este atenuată de stilul dinamic și colorat), *poezie* (a cărei lectură aduce la viață expresivitatea limbajului). Fiecărei cărți îi este asociată, în funcție de nivelul de lectură sau de nivelul de dezvoltare cognitiv-emoțională, o anumită grupă de vârstă, limitele fiind preșcolari-elevi de clasa a VIII-a. Multe dintre cărțile recomandate au fost traduse în limba română și se află deja printre preferințele copiilor.

Bine documentat, profund ilustrativ, scris cu o reală convingere și motivație, oferind o atentă îndrumare tuturor celor implicați în cultivarea abilităților de citire și a lecturii de plăcere în rândul copiilor, *Manualul lecturii cu voce tare* rămâne o carte necesară și actuală cu fiecare ediție care vede lumina tiparului. Deși exemplele și referințele privind practica lecturii cu voce tare nu trec dincolo de spațiul american, mesajul de promovare a literației pe care îl transmite reverberează la nivel internațional, sau mai bine spus, la nivelul unicității fiecărui copil care, indiferent de locul în care se naște, crește citindu-i-se și apoi citind. Utilizarea manualului ca resursă pentru cititul cu voce tare, dar și pentru cititul în gând într-un ritm susținut, în familiile, școlile și bibliotecile românești, reprezintă, fără îndoială, un deziderat a cărui îndeplinire ar duce la o creștere a nivelului de literație și a stării de bine a cititorilor de azi și de mâine.